

kteří jsou si podobnější než ostatní. Fakt, že dělení můžeme provádět jen podle podobnosti, je důvodem toho, že každá typologická klasifikace bude neúplná.

L. Osecká aplikovala metody shlukové analýzy v různých oblastech osobnosti pro klasifikaci osob a analyzovala shody a rozdíly mezi různými postupy klasifikace. Dále analyzovala strukturu významu interpersonálního chování u klasických typů temperamentu. Při celkovém zhodnocení výsledků užití metod shlukové analýzy v různých oblastech došla L. Osecká oprávněně k závěru, že empirické typy jsou většinou určovány kombinací charakteristik úrovně a struktury. Tam, kde mají data normální rozložení (podle Gaussovy křivky), se obvykle vyčleňují dva extrémní typy (např. při sledování typů extravertů, výkonové motivace či stylů vyrovnávání se s náročnými životními situacemi), jeden charakterizovaný celkovou nízkou úrovní a druhý celkovou vysokou úrovní, a pak další typy, které se odlišují svými typickými charakteristikami. S L. Oseckou publikoval hodnotné práce o sebepojetí a temperamentu Marek Blatný.

V. Smékal – k člověku osobně svobodnému v občanské společnosti

Vladimír Smékal (nar. 1935) vystudoval obor psychologie-filozofie v Brně. Pracoval nejdříve jako psycholog záchytného dětského domova. Poté nastoupil jako asistent na katedru psychologie a pedagogiky FF MU v Brně. Docentem pro obor sociální psychologie mohl být jmenován až v prosinci r. 1989, poté dále působil na FF MU v Brně. V. Smékal založil a vedl v Bratislavě celostátní středisko pro psychodiagnostické pomůcky. Z tohoto zařízení se v r. 1968 stal národní podnik Psychodiagnostické a didaktické testy, ve kterém až do r. 1970 externě vedl vědecko-výzkumné a vývojové oddělení.

Podle V. Smékala má každý člověk i každá sociální skupina a organizace, jejímž programem je ovlivňovat lidi, o lidech své představy a názory. Ty působí jako teorie, podle nichž se rozhodujeme, jak jednat s druhými. V těchto „teoriích“ se promítají filozofické názory na povahu člověka a slouží jako zdůvodnění praktických sociotechnických rozhodování o lidech. Postupně se

v dějinách uvažování o člověku vynořily **čtyři skupiny** těchto **představ o člověku**, jejichž hlavní znaky lze shrnout takto:

1. Racionálně-ekonomický člověk – řídí se principy hédonistické filozofie, byť nereflektovaně. Zaměřuje svou činnost tak, aby co nejlépe vyhovovala jeho zájmům, a podle toho se chová.

2. Sociální člověk – je motivován společenskými potřebami a získává pocit identity na základě vztahů k druhým lidem. Je vnímavější na společenské vlivy skupiny (rodina – práce – společenství) než na peníze a jiné pobídky.

3. Sebeaktualizující člověk – člověk sám sebe motivuje a sám sebe kontroluje, směřuje k osobní zralosti. Mnozí lidé osobní zralosti nikdy nedosáhnou, zhruba 2/3 populace se pohybuje na úrovni oportunní a konformní a asi jen 1/6 lidstva dosahuje úrovně sebeuvědomění a sebetranscendence v tvořivém vedení života ve prospěch nadosobních cílů.

4. Komplexní člověk – zahrnuje kvality předešlých tří skupin. Člověk je s to měnit se učením a zkušeností. Moudrý se při tom učí z chyb druhých, zralý z vlastních chyb a hloupého nepoučí ani jeho vlastní chyby. Pro lidský život platí princip specifičnosti, který tvrdí, že žádný vědecky prokázaný poznatek o člověku neplatí pro všechny lidi, ale každý platí alespoň pro některé lidi.

Ve své vědecké práci se V. Smékal od počátku odborné profesní dráhy zaměřoval na psychologii osobnosti v normě i patologii, z hlediska vývojového, metodologického, diagnostického i praktického. Ukazuje, že určitá restrukturace osobnosti je možná. K tomu má pomoci integrativní psychologie, která se pokouší překlenovat jednotným vztahovým rámcem fragmentárnost dosavadního psychologického vědění.

Psychologie osobnosti v Bratislavě

D. Kováč – „Velká pětka“ a jak dál?

Na mezinárodní výzkumy „Velké pětky“ navázali i odborníci na Slovensku. První slovenský dotazník této kategorie je v přípravě (I. Ruisel). Ale již v čase rozmachu této koncepce se objevují kritické hlasy, podle kterých se chování člověka sotva může vysvětlit jen ze strukturálních vlastností osobnosti. Člo-